

**Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет
внутрішніх справ**

**Серія «Бібліотечка слідчого і детектива:
проблеми кримінального процесу»**

*Присвячено відзначенню 25-річчя Харківського
національного університету внутрішніх справ*

Т. О. Кузубова, О. О. Юхно

**ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП
ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ**

Монографія

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора О. О. Юхна*

Харків
2019

УДК 343.132 (477)

ББК 67.9 (4 УКР) 311.72
К 89

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від «28» травня 2019 р.)*

*Присвячено відзначенню 25-річчя Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Рецензенти:

Даньшин М. В. – доктор юридичних наук, професор;
Степанюк Р. Л. – доктор юридичних наук, професор

Кузубова Т. О., Юхно О. О.

К89

Тимчасовий доступ до речей і документів: теоретичні і прикладні проблеми : монографія. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. О. Юхна. Харків : ФОП П'нов А.М., 2019. 348 с. (Серія «Бібліотека слідчого і детектива: проблеми кримінального процесу»).

ISBN 978-617-7771-60-8

Монографію присвячено комплексному вивченню теоретичних, законодавчих і прикладних питань, пов'язаних із застосуванням тимчасового доступу до речей і документів. У роботі розглянуто та систематизовано його процесуальну форму, проаналізовано процесуальні гарантії учасників кримінального провадження при його застосуванні як стороною обвинувачення, так і стороною захисту. На підставі комплексного дослідження чинного кримінального процесуального законодавства України, зарубіжних країн та міжнародних договорів виявлено проблеми регламентації тимчасового доступу до речей і документів. Розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного КПК України в частині дослідженого питання.

Розраховано на науковців, юристів-практиків, викладачів, ад'юнктів, аспірантів, слухачів, студентів і курсантів вищих навчальних закладів юридичної спрямованості, а також усіх, хто цікавиться новітніми

тенденціями розвитку сучасної юриспруденції в дослідженому напрямі.

УДК 343.132 (477)

ISBN 978-617-7771-60-8

© Кузубова Т. О., Юхно О. О. 2019

Зміст

Перелік умовних скорочень	5
Вступ.....	7
Розділ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНСТИТУТУ	
ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ	
1.1 Генезис тимчасового доступу до речей і документів.	10
1.2. Процесуальна форма тимчасового доступу до речей і документів	36
1.3. Речі і документи, що містять охоронювану законом таємницю	61
1.4. Співвідношення тимчасового доступу до речей і документів з іншими процесуальними діями	93
Розділ 2	
ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ	
У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	
ТА МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРАХ	
2.1. Тимчасовий доступ до речей і документів у кримінальному процесуальному законодавстві пострадянських країн	113
2.2. Правова регламентація тимчасового доступу до речей і документів у законодавстві країн Європейського Союзу та Швейцарської Конфедерації..	132
2.3. Відповідність процесуальної форми тимчасового доступу до речей і документів міжнародним правовим стандартам і договорам.....	159

Розділ 3

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1. Проблемні питання регламентації та застосування тимчасового доступу до речей і документів	184
3.2. Процесуальні проблеми застосування тимчасового доступу до речей і документів стороною захисту	207
3.3. Напрями вирішення проблемних питань тимчасового доступу до речей і документів	229
Висновки	259
Список використаних джерел	269
Додатки	299
Пропозиції щодо внесення змін і доповнень до КПК України.....	299
Зведені дані анкетування слідчих, прокурорів, слідчих суддів, адвокатів України щодо застосування ТДРД, %	327
Зведені дані вивчення ухвал слідчого судді, суду про ТДРД, що розміщені у ЄДРСР	333
Зведені дані вивчення матеріалів кримінальних проваджень, у яких ТДРД було замінено іншою процесуальною дією, що застосовується без судового контролю, у %	334
Зведені дані вивчення матеріалів кримінальних проваджень, у %	335
Схема Процесуальна форма (процесуальний порядок) ТДРД	337
Опис	347

Перелік умовних скорочень

абз. – абзац(и)

ВССУ - Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ

гл. – глава(и)

ГПУ – Генеральна прокуратура України

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань

ЄДРСР - Єдиний державний реєстр судових рішень

ЄДРПОУ – Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України

ЄС – Європейський Союз

ЕСО – Європейський слідчий ордер

ЄСПЛ - Європейський суд з прав людини

ЗДПЛ – Загальна декларація прав людини

ЗЗКП – заходи забезпечення кримінального провадження

ЗУ – Закон України

КЗПЛ – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

КК України – Кримінальний кодекс України

КМУ – Кабінет міністрів України

КПК – Кримінально-процесуальний кодекс

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КПК України 1960 р. - Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 р.

КУпАП - Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ України

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я України

Мін'юст – Міністерство юстиції України

МПГПП – Міжнародний пакт про громадські і політичні права

МПЕСКП – Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права

НДЕКЦ – Науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр
НПУ – Національна поліція України
НСРД – негласна(і) (слідча(і)) розшукова(і) дія(ї)
ОМП – огляд місця події
ООН – Організація Об'єднаних Націй
п. – пункт(и)
реч. – речення
РЕ - Рада Європи
СГ – слідча група
СРД – слідча(і) (розшукова(і) дія(ї))
ст. – стаття(і)
ТДРД – тимчасовий доступ до речей і документів
ЦК України – Цивільний кодекс України
ч. – частина(и)

Вступ

У Конституції України закріплено, що Україна є не тільки суверенною, незалежною і демократичною, а й соціальною та правовою державою. При цьому, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. До того ж, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення є головним її обов'язком (ст. 1, 3 Конституції України). Зазначена орієнтація України повністю відповідає міжнародним правовим стандартам та зобов'язує її змінювати національне законодавство, в тому числі й кримінальне процесуальне, з метою приведення його у відповідність до закріплених в Конституції України найвищих цінностей.

Отже, прийняття у 2012 р. чинного КПК України було обов'язком держави. До того ж, закріплена в п. 3 ч. 1 ст. 129 Конституції України засада змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості зобов'язала законодавця надати стороні захисту дієві процесуальні засоби збирання доказів. Так, у 2012 році до кримінального процесу України увійшов такий новий правовий інститут, як тимчасовий доступ до речей і документів, правом застосування якого наділено як сторону обвинувачення, так і сторону захисту. Хоча, складовими цього нового правового інституту стали такі усталені слідчі дії як, огляд та виїмка, процесуальний порядок його застосування досить суттєво відрізняється від процесуальних форм виїмки та огляду, що були передбачені КПК України 1960 р. При цьому, практика застосування тимчасового доступу до речей і документів як стороною обвинувачення, так і стороною захисту виявила низку проблемних аспектів, у зв'язку з чим комплексне їх дослідження та вирішення є важливим напрямом як для вчених, так і для практичних працівників.

Окремим проблемним питанням застосування тимчасового доступу до речей і документів присвятили свої праці такі науковці, як: С. Є. Абламський, С. В. Андрусенко, І. В. Басиста, В. В. Вінцук, В. І. Галаган, Г. І. Глобенко, І. В. Гловюк, О. М. Гумін, О. В. Капліна, М. П. Климчук, О. І. Коровайко, О. М. Кузів, Б. А. Куспись, В. А. Люліч, М. А. Макаров, П. М. Маланчук, В. В. Назаров, В. К. Нерсесова, М. А. Погорецький, О. А. Подковський, В. О. Романов, В. В. Сокурєнко, М. І. Соф'їн, О. С. Старенький, О. С. Тарасенко, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, В. М. Федченко, В. О. Фінагєєв, С. С. Чернявський, А. В. Чуб, О. Г. Шило, О. О. Юхно та ін.

Проте, не применшуючи наукового внеску цих та інших учених в науку кримінального процесу, на тепер залишаються як не досліджені проблемні аспекти регламентації та застосування тимчасового доступу до речей і документів, так і низка питань, що були предметом досліджень, але так і не знайшли свого однозначного вирішення на концептуальному рівні, що негативно впливає на правозастосовну діяльність та подальше удосконалення теорії кримінального процесу.

З огляду на багатовікову історію кримінального процесу тимчасовий доступ до речей і документів є сьогодні новелою, та, залишаючись у чинному стані, ще не один рік буде ставити нові проблемні питання для вирішення їх вченими та практиками. Водночас цей захід забезпечення кримінального провадження відноситься до процесуальних дій, що застосовуються майже у кожному кримінальному провадженні, адже він замінив виїмку, яка була передбачена КПК України 1960 р. Так, 83 % ухвал слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів, вивчених у ході монографічного дослідження, надають дозвіл сторонам кримінального провадження на проведення саме вилучення (виїмки) речей і документів або копій документів чи інформації. В той же час 17 % ухвал слідчого судді, суду містять відмову у задоволенні клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів або надають дозвіл на проведення огляду.

Наведене свідчить про своєчасність і актуальність проведеного комплексного монографічного дослідження процесуального інституту тимчасового доступу до речей і документів з формуванням науково обґрунтованих пропозицій для впровадження їх на законодавчому рівні та у правозастосовну діяльність.

Автори щиро сподіваються, що сформульовані пропозиції щодо удосконалення чинного КПК України будуть сприяти забезпеченню прав, свобод і законних інтересів людини в кримінальному провадженні, а також значно підвищать ефективність і дієвість досудового розслідування.

Монографія розрахована на науковців, юристів-практиків, викладачів, ад'юнктів, аспірантів, слухачів, студентів і курсантів вищих навчальних закладів юридичної спрямованості, а також усіх, хто цікавиться новітніми тенденціями розвитку сучасної юриспруденції в дослідженому напрямі.

Автори